

den dag benauwder werd voor de onderscheiding tus- schen algemeen en bijzonder; en hij zocht de wind- richting af, die in dezen kwade reuke kon brengen. Misschien had hij juist daarom naar dit bepaalde geval willen luisteren, bij wijze van illustratie op mijn ge- voelen, waaraan ook al nog steeds niets veranderd is.

Tusschen algemeene en bijzondere verbondsgenade wordt h.v. onderscheiden door den bekenden Herman- nus Wits. Een theoloog van groot formaat; op wien ook onzerzijds critiek te oefenen valt, maar die groote verdienste heeft gehad, hetgeen men wel gelooven zal op gezag der Christelijke Encyclopaedie. Hij was schrij- ver van een uitvoerig werk over het verbond; titels, van Latijnsche en Nederlandsche editie (waarmee men voorzichtig zijn moet) volgen hieronder in noten.

Wits heeft althans deze verdienste, dat hij met nadruk wijst op de eenheid van het genadeverbond. „ten op- zichte van het wesen der saake“. „Daar is seer veel aangelegd, dat wy het Genadeverbond, gelyk het is in zijn Substantie en wesen als men segt, of gelyk het ten opzichte van omstandigheden, onder verscheidene Bedeelingen, verscheidentlyk van God voorgesteld word, onderscheidentlyk leeren aan- merken. Indien wy op de Substantie van het verbond zien, soo is het maar een eenig verbond, ende en kan ook in eenigerley maniere geen ander zijn... Maar indien wij letten op de omstandigheden van het verbond, soo is hetzelfde in verscheidene Be- deelingen der eeuwen veelmaals op veelderley wyze bedeelt, tot betooninge van de veelvuldige Wys- hoyt Gods“ 1).

Dit vooropgesteld zijnde, gaat dan Wits vervolgens handelen over de „algemeene dingen“ („universalia“), die „tot de substantie des verbonds behooren, en in alle eeuwen hebben plaats gehad“ (266, lat. ed. 210). Hij rekent daartoe, „dat aan alle uytverkorenen, in wat tyd zy ook mogen leven, 1. Een en het zelve Eeuwige leven belooft geweest is. 2. Een en de zelve werkmeester ende gever der Salig- heyt Jesus voorgesteld is. 3. En dat zy door geen anderen weg aan hem deelachtig hebben kunnen worden als door een waar en levendig geloove in hem“ (266, lat. 211).

Men ziet het, Wits brengt het verbond hier in ver- band met de verkiesing. Zijn derde boek, eerste hoofd- stuk, handelt dan ook „van het Verbondt Gods met de uytverkorene“. Dit is „gebouwt op het Verdrag tusschen den Vader en den Soon“ (gratiosum Dei cum electis foedere... quod Pacto Patrem inter Filiumque super- structum est, 202). In dat verbond zijn de „partijen“ (partes contrahentes), de het verbond aangaande par- tijen, ter eener zijde God, ter andere zijde de uit- verkorenen.

Maar nauwelijks heeft Wits dit opgemerkt, of hij begint restricties te maken. De eene hand geeft, de andere neemt terug. Ja, zoo zegt hij, dat heb ik nu wel gezegd, maar ge moet goed opletten. Ge moet ter dege leeren onderscheiden tusschen de MYSTIEKE (verborgene) gemeenschap des verbonds (commu- nio) aan den eenen kant, en de UITWENDIGE (externa) bedeeling (oeconomia) van het verbond aan den anderen kant. „Als wy dit Verbond tot de uytverkorene inbinden, soo is het openbaar dat wy van de inwendige verborgene, en geestelyke gemeenschap des verbonds spreken. Want in dat verbond word belooft de salig- heyt, en alle dingen die met de saligheyt ge- voegt zyn, en een onfeylbare t'samenknoopinge heb- ben; welke niemant als den uytverkorenen alleen ge- geven worden. Anders: indien aangemerkt word de uytwendige Bedeeling des Verbonds, in de ge- meenschap des woords en der Sacramenten, in de be- lydenisse des waaren geloofs, in het deelgenootschap aan veele gaven, welke, al is het dat se uytneemende en voortreflyk zyn, nochtans geen gewrochten zyn van den Heyligmaakenden Geest, nochte een onderpand van de geluksaligheyt die volgen zal; zoo kan men niet ontkennen, dat veele ten dien opzichte Bondgenoten zyn, welker naamen nochtans in het Testament Gods niet en wor- den gevonden.“ (Herm. Wits, Vier Boecken v. d. versch. Bedeeling der Verbonden Godts met de men- schen, vert. door M. v. Harlingen, 4, druk, Amsterdam, 1736, 257 2).

Men ziet het: in feite wordt hier tusschen algemeene en bijzondere (verbonds) genade onderscheiden. Er is een mystiek deel hebben aan het verbond, en er is een uitwendige bedeeling er van. Al wordt het verbond

ook met den naam testament 3) aangeduid, men kan „bondgenoot“ zijn, en toch buiten het testament Gods staan. Er is een algemeene genade, een deelgenoot- schap aan vele, treffelijke gaven, maar die toch niet van den Geest Gods qua heiligmakenden Geest zijn. En er is ook een heiligmakende werking van den Geest, waardoor een deel der bondelingen ook in het testament effectief een plaats hebben kan.

Zoo heeft Wits het geconstrueerd.

Hij heeft op die manier zijn algemeene definitie 4) van het verbond Gods met de menschen kunnen hand- haven, ook ten aanzien van het genadeverbond. Hij heeft, waar volgens hem tot de algemeene definitie van het verbond ook de verbondsDREIGING behoort, deze verbondsdreiging ook in zekere redeneering, omslachtiger dan, die van Braun, tot het genadeverbond kunnen uitstrekken (§ 21, 22). Maar tot welken prijs is deze eenheid van stijl en betoogtrant gewonnen? Tot den duren prijs eener onderscheiding tusschen algemeene en bijzondere verbondsgenade, welke feitelijk den lezer de benauwende vrang opdringt: hoe is het nu? wat wordt nu in het verbond beloofd? en wat moet ik nu eigenlijk hebben, om te kunnen gelooven, dat ik behoor tot het genadeverbond? Het algemeene of het bijzondere genadegoed? Wat komt nu tot zijn „bedeeling“? Wat is nu feitelijk verbondsubstantie? Is het verbond nog wel testament te noemen?

En dit is de eenige incongruentie niet. Het is de eenige ontkrachting van het woord „verbond“ niet.

We zullen op andere voorbeelden wijzen. K. S.

3) Daar en boven stelt d'Apostel het Genade-Verbond meer als eens voor, onder den naam van Testament, het welke is een onveranderlyk voornemen Gods, aan geen voor- waarde hangende; en gelyk als een uytterste wille, om de eeuwige erfenisse den uytverkorenen te geven; welke stunde op de onveranderlykheit van Gods raad, en bevestig- zynde door de dood van den Testamentmaaker, gelyk het niet en kan geschieden dat se om verre geworpen word door eenige ongelooftigheit der uytverkorenen, altoos ook haar vastigheyt niet en bekomt van eenig geloove des menschen; nademaal God in dat zelve Testament niet min onveranderlyk over het geloove, als over de Saligheyt gedisponert heeft. (Wits, vert. v. Harlingen, 4e dr., 1736, 259.)

Tum etiam Apostolus foelus gratiae non semel sub nomine Testamenti proponit, quod est immutabile Dei propositum, a nulla suspensum conditione; & quae quum imitatur seipsum deum ipsius foelitate & sanctitate sit morte testatoris, ut fieri non potest, ut subvertatur ulla electorum infidelitate, ita etiam firmatam suam non nanciscitur ab ulla hominis fide: quum hoc ipso Testamento de fide non minus immutabiliter, quam de salute disponerit Deus. (Witsii, Oec. Foed. Basileae, 1739, 205.)

4) Het verbond Gods met den mensche is een onderhande- ling tusschen Godt en den mensche, aangaande de wyse, om de volkomene geluksaligheyt te bekomen, met byvoeging van een bedreynging des eeuwigen verderfs waer mede te straffen is de veragter van de geluksaligheyt welke op die wyse aangeboden wort (6).

Foelus Dei cum homine est conventio inter Deum et homi- num, de ratione consequentiae consummatae beatitudinis, addita comminatione aeterni exitii, quo mulctandus est beati- tudinis, ea ratione oblatiae, contemtor (5).

Het rapport der Chr. Geref. Kerk inzake het antwoord aan de Synode der Geref. Kerken. (II.)

Einde van het voorgaande artikel: „En dies hebben zij de samensmelting begeerd en den HEERE om de verkregen samensmelting op hoogen toon lof toegebracht“.

Alleen, zij hebben die samensmelting begeerd en be- vorderd op goede gronden. Ik ga u de historie dier samensmelting niet teekenen. Vanzelfsprekend schier is het een historie, die van groote moeilijkheden ver- haalt. De Doleantie was nu eenmaal anders van aard dan de Afscheiding, en van beide kanten werd dit ge- voeld. Men ontkomt niet aan den indruk, dat in beide groepen er menschen waren, die er naar streefden, waar zij zoozeer van de waarheid hunner overtuiging ver- zekerd waren, die op te leggen aan de andere. Maar na veel zoeken vond men de juiste oplossing. De Synode van de Chr. Geref. Kerk van 1891, in Leeuwarden bijeen, besloot op voorstel van Bavinck 1): „erkennende het be- langrijk verschil, dat tusschen Doleantie en Separatie bestaat, zelve vaststaande in de overtuiging, dat de scheiding van 1834 en vervolgens een werk Gods was, zoowel recht- als plichtmatig naar Zijn Woord en de Geref. Belijdenis, de Doleantie met haar Kerk- en Rechts- beschouwingen voor rekening latende van de Ned. Geref. Kerken“ op drie voorwaarden de samensmelting te begeeren, waarvan de voornaamste wel was, dat wederzijds zou worden uitgesproken, dat de verbreking van de kerkelijke gemeenschap met de besturen van de Ned. Herv. Kerk niet alleen, maar ook met de leden

1) Het voorstel-Bavinck in zijn geheel moge hier volgen: „Erkende het belangrijk verschil, dat tusschen Sepa- ratie en Doleantie bestaat, zelve vaststaande in de overtuiging, dat de scheiding van 1834 en vervolgens een werk Gods was, zoowel recht- als plichtmatig naar Zijn Woord en de Gereformeerde Belj- denis, de Doleantie met haar Kerk- en Rechtsbeschouwingen voor rekening latende van de Ned. Geref. Kerken; nochtans bereid om in weerwil van dat onmiskenbaar verschil toch met het oog op en krachtens de eenheid in Beljdenis en Kerkegeering althans te pogen om tot Vereeniging te komen en Kerkelijk samen te leven, sprak de synode uit, dat zulk een pogen dan alleen zal kunnen slagen, 1e. als over en weer, oprecht en zonder zinsbehoud, de te vereenigen Kerken erkend worden als ware en zuivere Geref. Kerken naar Beljdenis en Kerkenorde; 2e. als, wat de verhouding tot de Ned. Herv. Kerk be- treft, dit wederzijds wordt uitgesproken, dat verbreking van de Kerkelijke gemeenschap met de besturen van de Ned. Herv. Kerk niet alleen, maar ook met de leden in corporatieven en plaatselijken zin, door Gods Woord en de Geref. Beljdenis geboden en dus noodzakelijk is; en dat geen personen als leden der Vereenigde Kerken mogen worden erkend, dan die instemming betuigen met de Geref. Beljdenis en Kerkenorde en dienovereenkomstig wenschen te leven.“

in corporatieven en plaatselijken zin, door Gods Woord en de Geref. Beljdenis geboden en noodzakelijk is, en waarbij gevoegd werd, dat alleen personen, die instem- ming betuigen met de Geref. Beljdenis en Kerkenorde, als leden der Vereenigde Kerken erkend mogen worden.

Deze voorwaarden zijn door de kerken in Doleantie aanvaard, al gaf men tevens een toelichting om vast te stellen, wat naar hun meening deze voorwaarden inhielden. Maar, als dan op dezen grondslag en op deze voorwaarden de samensmelting tot stand is gekomen, dan is het mij een raadsel, hoe het rapport zeggen kan, dat de vereeniging een verloochening was van het standpunt der Afscheiding en een verlaten van de door Gods hand getrokken lijn van haar historie.

Maar het rapport acht niet alleen de samensmelting praematuur, het meent ook, dat de samensmelting niet in den wettigen weg tot stand is gekomen. Klaarblijkelijk is men het nog steeds eens met hetgeen onder het eerste bezwaar genoemd werd in het bezwaarschrift, dat door 701 leden der Chr. Geref. Kerk ingediend werd op de Synode dier Kerk van Amsterdam in 1892. Dit bezwaar werd aldus geformuleerd: Nooit is den kerkeraden ver- zocht of opgedragen, de vergadering van manslidmaten in elke gemeente op te roepen, ten einde al of niet toe te stemmen in de voorwaarden en de verklaring, daarvan gegeven, hetgeen toch het onvervreemdbaar recht der gemeente mag gerekend worden, omdat de Vereeniging alle gemeenten met de kerken in Doleantie samenbindt. Wij achten daardoor de rechten der gemeente verkort. Hier hebben we genoeg aan het antwoord, dat de Synode gaf: aangezien het geldt de vereeniging van kerkengroepen, zijn de gemeentelieden in hun rechten niet verkort 2).

We kunnen tot een eindoordeel komen over de kerk- rechterlijke bezwaren. Het kan niet anders zijn dan een uitspreken van onze droefheid over het feit, dat mede om deze redenen de Chr. Geref. Kerk, die het Woord recht bedient, de sacramenten uitdeelt naar het Woord en ook de tucht oefent over degenen, die zich in leer en leven misgaan, niet medearbeidt aan de vergadering van de ééne Kerk van Christus 3). Maar misschien zijn haar andere bezwaren stringenter, het- geen te onderzoeken is.

M. VREUGDENHIL.

2) In verband hiermede is terecht door Ds Meester van Brouwershaven in de „Zeeuwse Kerkode“ opgemerkt, dat er verschil is in de formulering van het kerkrecht- lijke bezwaar in dezen. Het bekende bezwaarschrift, dat op de Synode van 1892 is behandeld, ging er van uit, dat de besluiten der meerdere vergaderingen eerst de goedkeuring hadden moeten ontvangen van de vergaderingen der ge- meente, wat we geheel in strijd met de beginselen van het Geref. Kerkrecht mogen noemen. In het antwoord aan de Depp. echter schrijven de Depp. der Chr. Geref. Kerk, dat het bezwaar is, dat men van „bovenaf“ is begonnen, en sluit zich hiermede aan bij Ds Janssen, die geschreven heeft, dat het de principiële kerkrechtelijke fout der Vereeniging is geweest, dat de vereeniging niet is opgekomen uit ge- combineerde kerkeradsvergaderingen. Het rapport zegt evenwel, dat men de gronden der Chr. Geref. Kerk voor haar zelfstandigheid vindt in het bezwaarschrift en spreekt niet van „bovenaf“.

3) En in dit laatste zichzelf verhindert tot de volle definitieve voortzetting van het eerste. (Red.)

De Bellamy-Beweging en de Spoorwegen.

De Internationale Vereeniging „Bellamy“, die met verlangen uitzielt naar het oogenblik waarop de staat, zooals Bellamy zich deze gedacht heeft, ten volle werkelijkheid zal zijn geworden, gaat ook in ons land rusteloos voort met haar actie. Men poegt aanhangers te winnen door overal vergaderingen te beleggen en leetuur te verspreiden. Er worden zelfs tooneelvoorstel- lingen gegeven, waarin voor de Bellamy-gedachte propa- ganda gemaakt wordt.

In navolging van soortgelijke organisaties moet er eens per jaar een landdag gehouden worden, een massa- bijeenkomst, opdat men elkaar opnieuw kan aanmoedi- gen om in den strijd voor den nieuwen heilstaat te volharden, en opdat men aan de zich afzijdig houdende bevolkingsgroepen zal kunnen toonen, hoezeer men in sterkte en aantal is toegenomen.

Zoolang de Vereeniging Bellamy zich in geordende wegen blijft bewegen, kan niemand haar het recht tot deze propaganda betwisten. Anders wordt het echter wanneer deze vereeniging met haar actie zich beweegt op plaatsen, die daarvoor allerminst in aanmerking komen. Op verschillende stations van onze Nederland- sche Spoorwegen (o.a. te Zwolle, Deventer, Amersfoort) zijn in deze dagen spandoeken geplaatst met het volgende opschrift: „Bellamy — Welvaart voor Allen“

26 Juni Landdag Amersfoort.

Deze wijze van reclame voor de verbreiding van de Bellamy-gedachte is in alle opzichten ontoelaatbaar te achten.

Terwijl nog zeer onlangs bij verschillende gelegen- heden de Minister van Waterstaat zijn goedkeuring onthield aan voorstellen om op Zondag treinen tegen verlaagd tarief te laten loopen, wordt hier publiek het reizen op Zondag — 26 Juni — aangemoedigd, blijkbaar met goedvinden van de directie van de Spoorwegen. Er mag hier in dit verband herinnerd worden aan de reeds meermalen geciteerde passage uit de Troonrede van September 1937, waarin met betrekking tot de Zondagsrust het volgende verklaard werd: „Onthouding door de Overheid van aanmoediging van alles wat tot ontheiliging van den welkijkschen rustdag aanleiding geeft“.

Doch dit is de eenige grief niet. De Vereeniging „Bel- lamy“ beweert in haar geschriften en op de vergade- ringen door haar uitgeschreven, dat personen van iedere politieke, religieuze en ethische richting tot haar kunnen behooren en reeds tot haar gerekend kunnen worden.

Zij wil c
elkaar bes
door een
aan de ic
werd ech
te toonen
geen plas
1937, nos
Wij ku
Directie v
gebruiken
tens de fu
sche volk
van de S
zal toch r
per Spoor
beginnen
Is op
wegen on
een rich
waarschu
D.

Een „D
Dezer d
„Die Nat
(19 Juni
Nationaal
Pfarrer F
Wij wi
weergever
druk van
gebied li
worden.
„Een v
niets moe
Genie van
mijden w
Joodsche
Maar wij
overwegen
1. Wij
ras Chris
dat in zij
leemten v
stammoed
kwam, d
streek wa
2. Hoe
Christus p
tisch de
tot op de
Jodendom
gestriemd
erg getrol
getroffen
3. Trots
in den di
samen éé
om aan t
deugdzaam
his heers
nad? Hee
zinspeeld
te roepen
Na de
artikel da
wonderve
verbeuger
gemeene
Het zal
in den bre
van de Sc
hier eigen
hoofdstuk
den stam
en de op
Wij hoj
gedachten
wel het g
de Apost
„dit evar
meer zijn.
God gev
die te stri
de muren
in het Ch
harden in
van onzer
D.

Een „D
Dezer d
„Die Nat
(19 Juni
Nationaal
Pfarrer F
Wij wi
weergever
druk van
gebied li
worden.
„Een v
niets moe
Genie van
mijden w
Joodsche
Maar wij
overwegen
1. Wij
ras Chris
dat in zij
leemten v
stammoed
kwam, d
streek wa
2. Hoe
Christus p
tisch de
tot op de
Jodendom
gestriemd
erg getrol
getroffen
3. Trots
in den di
samen éé
om aan t
deugdzaam
his heers
nad? Hee
zinspeeld
te roepen
Na de
artikel da
wonderve
verbeuger
gemeene
Het zal
in den bre
van de Sc
hier eigen
hoofdstuk
den stam
en de op
Wij hoj
gedachten
wel het g
de Apost
„dit evar
meer zijn.
God gev
die te stri
de muren
in het Ch
harden in
van onzer
D.

Een v
niets moe
Genie van
mijden w
Joodsche
Maar wij
overwegen
1. Wij
ras Chris
dat in zij
leemten v
stammoed
kwam, d
streek wa
2. Hoe
Christus p
tisch de
tot op de
Jodendom
gestriemd
erg getrol
getroffen
3. Trots
in den di
samen éé
om aan t
deugdzaam
his heers
nad? Hee
zinspeeld
te roepen
Na de
artikel da
wonderve
verbeuger
gemeene
Het zal
in den bre
van de Sc
hier eigen
hoofdstuk
den stam
en de op
Wij hoj
gedachten
wel het g
de Apost
„dit evar
meer zijn.
God gev
die te stri
de muren
in het Ch
harden in
van onzer
D.

1. Wij
ras Chris
dat in zij
leemten v
stammoed
kwam, d
streek wa
2. Hoe
Christus p
tisch de
tot op de
Jodendom
gestriemd
erg getrol
getroffen
3. Trots
in den di
samen éé
om aan t
deugdzaam
his heers
nad? Hee
zinspeeld
te roepen
Na de
artikel da
wonderve
verbeuger
gemeene
Het zal
in den bre
van de Sc
hier eigen
hoofdstuk
den stam
en de op
Wij hoj
gedachten
wel het g
de Apost
„dit evar
meer zijn.
God gev
die te stri
de muren
in het Ch
harden in
van onzer
D.

ras Chris
dat in zij
leemten v
stammoed
kwam, d
streek wa
2. Hoe
Christus p
tisch de
tot op de
Jodendom
gestriemd
erg getrol
getroffen
3. Trots
in den di
samen éé
om aan t
deugdzaam
his heers
nad? Hee
zinspeeld
te roepen
Na de
artikel da
wonderve
verbeuger
gemeene
Het zal
in den bre
van de Sc
hier eigen
hoofdstuk
den stam
en de op
Wij hoj
gedachten
wel het g
de Apost
„dit evar
meer zijn.
God gev
die te stri
de muren
in het Ch
harden in
van onzer
D.

om aan t
deugdzaam
his heers
nad? Hee
zinspeeld
te roepen
Na de
artikel da
wonderve
verbeuger
gemeene
Het zal
in den bre
van de Sc
hier eigen
hoofdstuk
den stam
en de op
Wij hoj
gedachten
wel het g
de Apost
„dit evar
meer zijn.
God gev
die te stri
de muren
in het Ch
harden in
van onzer
D.

te roepen
Na de
artikel da
wonderve
verbeuger
gemeene
Het zal
in den bre
van de Sc
hier eigen
hoofdstuk
den stam
en de op
Wij hoj
gedachten
wel het g
de Apost
„dit evar
meer zijn.
God gev
die te stri
de muren
in het Ch
harden in
van onzer
D.

van de Sc
hier eigen
hoofdstuk
den stam
en de op
Wij hoj
gedachten
wel het g
de Apost
„dit evar
meer zijn.
God gev
die te stri
de muren
in het Ch
harden in
van onzer
D.

van de Sc
hier eigen
hoofdstuk
den stam
en de op
Wij hoj
gedachten
wel het g
de Apost
„dit evar
meer zijn.
God gev
die te stri
de muren
in het Ch
harden in
van onzer
D.

van de Sc
hier eigen
hoofdstuk
den stam
en de op
Wij hoj
gedachten
wel het g
de Apost
„dit evar
meer zijn.
God gev
die te stri
de muren
in het Ch
harden in
van onzer
D.

van de Sc
hier eigen
hoofdstuk
den stam
en de op
Wij hoj
gedachten
wel het g
de Apost
„dit evar
meer zijn.
God gev
die te stri
de muren
in het Ch
harden in
van onzer
D.

van de Sc
hier eigen
hoofdstuk
den stam
en de op
Wij hoj
gedachten
wel het g
de Apost
„dit evar
meer zijn.
God gev
die te stri
de muren
in het Ch
harden in
van onzer
D.

van de Sc
hier eigen
hoofdstuk
den stam
en de op
Wij hoj
gedachten
wel het g
de Apost
„dit evar
meer zijn.
God gev
die te stri
de muren
in het Ch
harden in
van onzer
D.